

DOI: 10.31388/2519-884X-2023-49-111-121

УДК [657.1:658](477)

Шерстюк О.Л.,

*д.е.н., доцент, провідний науковий співробітник
відділу обліку та оподаткування,*

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

osherstiuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9866-511X>

Жук Н.Л.,

*к.е.н., старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник
відділу обліку та оподаткування,*

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

zhuklai11@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9882-4718>

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ВИРІШЕННІ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** Метою статті є визначення основних аспектів використання інформації, що формується у системі бухгалтерського обліку, для вирішення стратегічних завдань діяльності підприємств. За результатами дослідження, викладеними у публікації, набули подальшого методичні підходи застосування даних бухгалтерського обліку для інформаційного забезпечення процесу вирішення стратегічних завдань діяльності підприємства. Встановлено, що облікова інформація використовується при визначенні параметрів виконання стратегічних завдань (мета, предмет, критерії, заходи, час) як в цілому для відповідних процесів, так і для їх етапів та елементів. Отримані результати дослідження сприятимуть оптимізації заходів бухгалтерського обліку в контексті інформаційного забезпечення та оцінювання виконання стратегічних завдань.*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, стратегічні завдання діяльності, процес вирішення стратегічних завдань, інформаційне забезпечення, параметри вирішення стратегічних завдань, фінансова звітність, бенефіціари*

JEL Classification: M21, M41.

Постановка проблеми. Діяльність суб'єктів господарювання має на меті досягнення певних формалізованих цілей, досягнення яких, як очікується, сприятиме реалізації економічних та інших інтересів зацікавлених осіб. При цьому, зазначена формалізація може передбачати як підсумкове визначення очікуваних характеристики, так і деталі, пов'язані з алгоритмом їх досягнення, обсягом та вартістю необхідних для цього ресурсів, конкретизацію заходів та послідовності їх здійснення тощо.

Відповідно до змісту мети та очікуваних способів її досягнення, незалежно від наявності та ступеня конкретизації відповідних планів та алгоритмів, формуються інформаційні потоки, які забезпечують створення, реєстрацію та систематизацію даних щодо змісту та результатів окремих господарських операцій. Водночас, зазначені інформаційні потоки забезпечують надходження наведених даних до зацікавлених осіб. При цьому доведення здійснюється, як правило, у формах управлінської, фінансової, статистичної, фіскальної та іншої звітності, яка створюється на підставі даних бухгалтерського обліку.

Варто відзначити, що звітні форми мають певну регламентовану структуру та подаються за заздалегідь встановленими адресами у нормативно встановлені терміни. Їх створення та подання здійснюється на підставі вимог застосовуваних концептуальних основ, що передбачає мінімально необхідний для широкого кола користувачів обсяг розкриття інформації, застосування певних регламентованих заходів її створення, припущень

управлінського персоналу щодо існування окремих обставин діяльності чи їх сукупності. В окремих випадках, в контексті дотримання вимог нормативних документів або за ініціативою зацікавлених осіб, звітні форми можуть бути попередньо оцінені за критерієм достовірності незалежними фахівцями (аудиторами, експертами, бізнес-аналітиками, інспекторами та ін.), а результати такого оцінювання стають невід'ємною складовою звітності.

Проте, в більшості випадків, незалежна оцінка здійснюється виключно за критеріями адекватності формування даних відповідно до критеріїв, які були висунуті в минулому. Такі критерії в сукупності дають можливість відповісти на важливе (в контексті реалізації інтересів користувачів) питання: Чи можна довіряти інформації під час прийняття на її основі рішень?

Водночас, при створенні інформації в системі бухгалтерського обліку часто ігнорується можливість, а точніше – необхідність відповіді на хоча і не формалізоване, але на не менш важливе питання: Чи відповідає фактичний стан справ, висвітлений в облікових та звітних даних, економічним та іншим інтересам їх користувачів? Іншими словами, перевага надається не змістовним характеристикам інформаційних потоків, а їх формі.

Визнаючи провідну роль бухгалтерського обліку у наданні зацікавленим особам необхідної для прийняття рішень інформації, вважаємо за доцільне констатувати, що забезпечення обліковими даними реалізації потреб користувачів є неповним з точки зору оцінювання відповідності зафіксованого у звітних формах стану очікуванням. Існує необхідність застосування не лише фактографічного інструментарію бухгалтерського обліку, але й використання як окремих елементів, так і комплексу облікових заходів стратегічного розуміння минулих процесів в контексті спроможності підприємства досягнути поставлених та формалізованих цілей діяльності.

Зважаючи на це, актуальним є визначення параметрів бухгалтерського обліку як одного з інструментів управління діяльністю суб'єктів господарювання на основі застосування підходів до оцінювання можливостей досягнення ним стратегічних цілей. Зазначене обумовлює необхідність проведення відповідних досліджень з метою ідентифікації можливостей використання бухгалтерського обліку як засобу вирішення стратегічних завдань у сфері реалізації потреб користувачів інформації щодо діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових публікаціях українських та закордонних дослідників аспекти інформаційного забезпечення досягнення стратегічних цілей на підставі даних системи бухгалтерського обліку висвітлені з урахуванням різних аспектів. Зокрема, О. Вакун, Н. Зарудна, Т. Фурса [2], О. П. Кундря-Висоцька, В. С. Рудницький [5], Я. Р. Ярема [9], А. Хабіб (A. Habib), Д. Ранасінгх (D. Ranasinghe), А. Перера (A. Perera) [13] та інші констатують, що внаслідок існування стратегічних цілей діяльності підприємств існує потреба зацікавлених осіб в отриманні відповідних даних, що, у власну чергу, обумовило виникнення та існування стратегічного обліку. Зміст зазначених потреб конкретизують М. Є. Скрипник [7], О. Л. Шерстюк [8], Дж. Бєббінгтон (Bebbington, J.), Дж. Унерман (J. Unerman) [10], Р. Сімонс (R. Simons) [17], Р. Жанг (R. Zhang) [19], В. М. Жук (V. M. Zhuk), С. І. Василішин (S. I. Vasylishyn), К. О. Утенкова (K. O. Utenkova), О. В. Ковальова (O. V. Kovalova), В. В. Ярова (V. V. Yarova), І. В. Сколотій (I. V. Skolotiy), І. Ю. Кірюшина (L. Yu. Kiryushina) [20] й інші автори.

Як зазначається у публікаціях низки науковців та практикуючих фахівців, зміст стратегічних завдань діяльності суб'єктів господарювання обумовлює обґрунтування змісту інформації, яка формується в облікових реєстрах. Зокрема, вирішення окремих проблем інформаційного забезпечення очікувань у роботах Р. Бруханський [1], Н. Ю. Єршової [3], А. А. Костякової [4], Л. А. Некрасової, К. І. Некрасової [6], Т. Гуренко (T. Hurenko) [14], тощо. Натомість, М. Г. Бенішке (M. H. Benischke), Г. П. Мартін (G. P. Martin), Л. Глазер (L. Glaser) [11], В. Берета (V. Beretta), К. Демартіні (C. Demartini), С. Трукко (S. Trucco) [12], Г. Пігатто (G. Pigatto), Л. Сінкіні (L. Cinquini), А. Тенуччі (A. Tenucci), Дж. Думаї (J. Dumay) [15], М. Сціареллі (M. Sciarelli), С. Косімато (S. Cosimato), Г. Ланді (G. Landi),

Ф. Яндоло (F. Iandolo) [16], І. Юан (Y. Yuan), Л. І. Лу (L. Y. Lu), Г. Тьян (G. Tian), І. Ю (Y. Yu) [18] та ін. пропонують формалізувати завдання обліку в контексті виконання стратегічних завдань суб'єктів підприємництва, виходячи з економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів суспільства.

Таким чином, результати попередніх досліджень, викладені у наведених та інших публікаціях, свідчать про те, що стратегічний аспект облікової інформації набуває все більшого функціонального значення у контексті забезпечення запитів зацікавлених осіб щодо даних про зміст і результати діяльності підприємств, чинники їх формування, а також аспекти формалізації та впровадження управлінських рішень.

Водночас, вважаємо за доцільне відзначити необхідність розкриття у наукових публікаціях функціональних характеристик бухгалтерського обліку в контексті його участі у створенні та поданні зацікавленим особам інформації стосовно вирішення стратегічних завдань діяльності підприємств.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на викладене, метою дослідження, результати якого викладені у цій статті, є визначення основних аспектів використання інформації, що формується у системі бухгалтерського обліку, для вирішення стратегічних завдань діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Формалізація стратегічних завдань діяльності будь-якого суб'єкта господарювання має враховувати необхідність розуміння їх не лише бенефіціарами, але й особами, які у своїй діяльності можуть використовувати дані щодо змісту та результатів господарських операцій, середовища, в якому функціонують господарюючі суб'єкти, їх впливу на поведінку управлінського персоналу, від якого залежить можливість досягнення цілей фінансово-господарської діяльності тощо. Виходячи з цього, можна констатувати існування потреби широкого кола фізичних та юридичних осіб в отриманні інформації щодо відповідних параметрів. Серед великої кількості інструментів створення зазначених даних та способів їх надання зацікавленим особам значну роль відіграють алгоритми бухгалтерського обліку, фінансового контролю, бізнес-аналізу, економічної експертизи тощо.

Варто відзначити, що предметна область наведених способів підготовки та систематизації даних щодо діяльності суб'єктів господарювання на теоретичному рівні розповсюджується на попередні події, поточну реальність та на майбутні (очікувані) параметри. Водночас, на практиці основою будь-яких досліджень та алгоритмів застосування облікового, аналітичного, контрольного, статистичного, експертного та іншого інструментарію оцінювання фінансово-господарської діяльності є вивчення правил, припущень, методик, оцінок та інших характеристик, що стосуються інформації про минулі події. На основі зазначених даних оцінюються ефективність та легітимність діяльності, визначаються бажані та небажані відхилення від запланованих показників, встановлюються причини їх виникнення, застосовуються санкції або заходи заохочення щодо відповідальних осіб тощо.

На підставі даних про зміст і характер попередніх подій можуть надаватися оцінки поточної діяльності. Зокрема, це стосується необхідності погашення певних зобов'язань, можливості отримання нових та трансформації наявних ресурсів, формування резервів, визначення поведінки управлінського персоналу тощо. З урахуванням даних щодо попередньої діяльності підприємства аудиторі визначають параметри можливих змін у показниках фінансової звітності поточного періоду, експерти оцінюють потребу та можливість компенсації понесених втрат, суб'єкти фіскального контролю обґрунтовують наявність та характер ризиків, пов'язаних з виконанням планів надходження податків та інших обов'язкових платежів, аналітики – визначають причинно-наслідкові зв'язки у формуванні результатів діяльності тощо.

Інформація щодо попередніх подій часто є одним з елементів обґрунтування планів і прогнозів майбутнього функціонування суб'єктів фінансово-господарської діяльності у майбутньому. Зокрема, це може стосуватися короткотривалих та довготривалих перспектив,

пов'язаних з вирішенням стратегічних завдань. Як правило, їх параметри формалізуються в якості набору показників, зрозумілих ініціаторам та виконавцям.

До таких показників, насамперед, відноситься досягнення конкретних характеристик діяльності та її результатів. При цьому, відповідні показники можуть передбачати не лише отримання певної величини економічного, соціального або іншої форми зиску. Стратегічні цілі діяльності можуть обмежуватися заволодінням певним ресурсом (незалежно від його вартісних та кількісних характеристик), отриманням контролю над діяльністю інших суб'єктів господарювання, розробку нового продукту, здобуття нових та розширення існуючих ринків отримання ресурсів та збуту продукції, диверсифікацію та сегментацію діяльності, оптимізацію грошових потоків, удосконалення документального забезпечення діяльності тощо. В цьому контексті інформація щодо попередньої діяльності та її результатів може мати значення не лише як елемент обґрунтування очікуваних прогнозних цілей, але й як обґрунтування точки відліку (старту) для алгоритмів досягнення стратегічних завдань.

З іншого боку, кожна мета в інтересах бенефіціарів має бути досягнута у попередньо визначений час чи певний його проміжок. Це обумовлюється низкою чинників, зокрема її актуальністю. Зокрема, розробка нового продукту може принести підприємству та його бенефіціарам додаткових зиск, поки на ринку не з'явиться подібний або більш досконалий продукт-конкурент. Отримати контроль над діяльністю іншого підприємства доцільніше здійснити у період, коли відповідний процес потребуватиме меншого обсягу чи меншої грошової вартості необхідних для цього ресурсів. Залучити до роботи фахівців, знання та досвід яких сприятимуть підвищенню економічної ефективності підприємства варто раніше, ніж це зроблять конкуренти.

Актуальним в контексті реалізації стратегічних завдань може бути також розробка та застосування критеріїв, за якими вона оцінюється. Зокрема, рух інформаційних потоків можна вважати оптимальним, коли за мінімальних ресурсних витрат інформація вчасно та у повному обсязі надходить до зацікавлених осіб. Сегментація діяльності буде доцільною лише тоді, коли вона здатна буде призвести до приросту прибутку чи до скорочення збитку підприємства в цілому чи його окремих функціональних або операційних сегментів. Оптимізація документообігу на підприємстві полягає, серед іншого, у зменшенні часу на формування документів з одночасним зростанням корисності даних в них.

Таким чином, реалізація стратегічних завдань передбачає здійснення відповідальними особами низки заходів, спрямованих на досягнення формалізованих цілей, що ґрунтуються на відповідності цільових показників сукупності встановлених критеріїв, протягом визначеного періоду часу.

Інформаційне забезпечення процесу реалізації стратегічних завдань діяльності підприємства має ґрунтуватися на необхідності не лише фіксувати певні кількісні та вартісні характеристики та розкривати їх зміст в інтересах зацікавлених осіб. Існує потреба здійснення оцінювання стану виконання завдань, виходячи з відповідності одержаних на конкретний момент значень попередньо встановленим критеріям. Іншими словами, інформація має характеризувати не лише сукупність окремих параметрів діяльності підприємства, але й перспективи досягнення їх очікуваних (прогнозних) значень, можливий час такого досягнення, а також існування впливу різних чинників, які можуть сприяти реалізації очікувань бенефіціарів чи гальмувати її. При цьому, на наше переконання, відповідна інформація має забезпечувати можливість перегляду прогнозів у випадку виявлення їх неадекватності під час вирішення завдань.

Отже, в контексті формалізації алгоритмів виконання стратегічних завдань діяльності підприємства як сам процес, так і його окремі етапи та елементи можуть бути формалізовані на теоретичному рівні як сукупність параметрів, які характеризують предметної області, мета, період часу, (або дата), коли вона має бути досягнута, а також критерії такого досягнення, а також заходи, які для цього мають бути вжиті. Зазначений підхід може бути формалізований у графічній формі (рис. 1).

Саме з урахуванням структури процесу виконання стратегічних завдань діяльності підприємств, викладеної на рис. 1, може бути визначена роль системи бухгалтерського обліку в його інформаційному забезпеченні.

Рис. 1. Структура процесу виконання стратегічних завдань*

*Джерело: розробка авторів

Власне процес виконання цільових завдань, що мають стратегічний характер, передбачає, в результаті, зміну фактичних характеристик змісту й результатів діяльності підприємства, його економічного потенціалу, відносин з різноманітними суспільними групами з одночасним сприйняттям змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі. Саме очікувані зміни в середовищі функціонування, серед яких можуть бути виділені регулятивні процеси, становище на ринках, стан розвитку галузей національної економіки, трансформація зовнішньоекономічної діяльності, зміни в поведінці контрагентів, бенефіціарів та інших стейкхолдерів, а також інші чинники, на наше переконання, є причиною ініціювання завдань стратегічного характеру.

Виходячи зі змісту окреслених та інших причин, відбувається формалізація стратегічних завдань, які у власну чергу, конкретизуються предметною областю, метою, яка має бути досягнута, переліком заходів (алгоритмом) досягнення, критеріями оцінювання та часом виконання. Іншими словами, процес виконання цільових завдань стратегічного характеру передбачає, що по його завершенні відбудуться зміни. Це означає, що існує потреба, насамперед, в їх визнанні, тобто, зацікавлені особи мають отримати інформацію, яка має підтвердити факт існування ненульової різниці між параметрами діяльності, які були перед початком виконання завдань, та параметрами, які, як очікуються, матимуть місце по його закінченні.

Незалежно від предметної області, якої стосуватиметься завдання, початковий та завершальний стан процесів виконання характеризується низкою вартісних, кількісних та якісних показників. При цьому, їх значення безпосередньо пов'язані з фінансово-господарською діяльністю підприємства та її результатами. Це дає підстави для визнання того факту, що відповідні дані матимуть своє відображення в облікових записках. Водночас, в облікових записках будуть зареєстровані будь-які фінансово-господарські операції, сукупність яких має призвести до реалізації стратегічних завдань. Тобто, система бухгалтерського обліку спроможна повністю зареєструвати та систематизувати в облікових реєстрах та у звітах, що формуються на їх основі, як процеси, так і зміни, що матимуть місце за наслідками їх реалізації.

Водночас, варто зауважити, що система бухгалтерського обліку, як правило, реєструє лише події, які вже відбулися, а стратегічні завдання плануються до виконання в майбутньому. Також, ініціатори стратегічних завдань зацікавлені в інформації щодо достатньої обґрунтованості власних очікувань і, як наслідок, в реалістичності їх виконання. З цією метою, як на етапі формування, так і на етапі вирішення експерти, аудитори,

бухгалтери, бізнес-аналітики, менеджери окремих сегментів діяльності та інші фахівці як підприємства, так і залучені на умовах аутсорсингу, розробляють власні прогностичні оцінки. Інформаційною базою обґрунтування таких оцінок, серед іншого, є записи, що складаються різними відповідальними особами підприємства, але обов'язково реєструються в системі бухгалтерського обліку. Інформація, яка міститься в облікових реєстрах, систематизується і розкривається у звітних формах. При цьому, залежно від застосовуваної концептуальної основи, фінансова звітність передбачає можливість розкриття не лише вартісних характеристик ресурсів підприємства, джерел їх формування та результатів використання.

В більшості випадків, стандарти ведення бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності передбачають розкриття загальних припущень, з урахуванням яких реєструються та узагальнюються дані. Зокрема, ці припущення можуть стосуватися як загальних умов діяльності підприємства (наприклад, безперервності діяльності суб'єкта господарювання протягом тривалого періоду), так і відображення результатів окремих господарських операцій (оцінювання операцій вибуття запасів чи зносу об'єктів необоротних матеріальних активів). В контексті вирішення підприємством стратегічних завдань діяльності існує потреба, у співставності даних, які існували на початку відповідного процесу та були отримані за його результатами. Зважаючи на це, припущення, які були враховані при створенні відповідних даних, мають бути незмінними, що забезпечується, зокрема, незмінністю облікової політики підприємства.

Іншою особливістю стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності є їх вимоги щодо розкриття змісту подій, які ще не відбулися, але, як очікується, відбудуться та можуть вплинути на показники фінансової звітності. Прикладом таких подій є визнання підприємством фактів існування судових позовів, невідворотності фінансових санкцій за порушення екологічних вимог тощо.

Наведені аспекти інформації, що формується в реєстрах бухгалтерського обліку та використовуються для реєстрації фактів вирішення стратегічних завдань діяльності підприємства, дають можливість сформувати форми прогностичної звітності. Прогнозна фінансова звітність міститиме інформацію, що може бути використана для оцінки впливу реалізації стратегічних завдань на фінансово-майновий стан підприємства у майбутньому. Показники прогностичних звітів також даватимуть можливість користувачам охарактеризувати чинники такого впливу (наприклад, очікувані зміни та майбутні характеристики ефективності використання ресурсів, потреби в нових ресурсах, стану підприємства на ринках збуту, зміни в оподаткуванні діяльності тощо).

Варто також відзначити, що для оптимізації облікового забезпечення оцінювання виконання стратегічних завдань є необхідним формування всебічних інформаційних параметрів цього процесу не лише в контексті фінансово-господарської діяльності підприємства, але й як самостійного проекту. Якщо потреба в оцінюванні впливу реалізації стратегічних рішень на всю діяльність має досліджуватися в контексті інтересів не лише самого підприємства, але й його бенефіціарів, то оцінювання самостійних процесів реалізації стратегічних рішень дає розуміння обґрунтованості управлінських рішень, поведінки персоналу підприємства, використання ресурсів, стану інформаційних потоків тощо. В цьому контексті важливого значення набуває управлінська складова бухгалтерського обліку.

Зокрема, на основі облікових даних досліджуються окремі господарські операції, що відбуваються під час реалізації стратегічних рішень, які впливають на її результативність. Безпосередньо визначаються витрати ресурсів та отриманий на їх основі економічний ефект самого процесу. Зазначені параметри починають ідентифікуватися та оцінюватися в момент запуску відповідних процесів і досліджуються до моменту остаточного впровадження вирішення стратегічних завдань. Безумовно, кінцевий результат цього процесу та його наслідки будуть встановлені лише після остаточного витрачання всіх передбачених для нього ресурсів. Проте, як підприємство, так і його бенефіціари зацікавлені у своєчасному визначенні імовірності досягнення стратегічних цілей. Це пояснюється тим, що встановлення чинників, які не дають можливості їх досягнення, попередить неефективне використання

ресурсів, які можна буде використати для отримання економічного або іншого виду зиску альтернативним шляхом. В контексті зазначеного, вирішення стратегічних завдань має бути алгоритмізоване шляхом визначення етапів виконання.

При цьому, роль бухгалтерського обліку полягатиме вже в наданні інформації щодо окремих етапів. Насамперед, облікова інформація буде стосуватися не процесу вирішення в цілому, а його окремих етапів. Зазначена сегментація дозволить зацікавленим особам отримувати облікову інформацію, яка стане корисною для попереднього оцінювання стану виконання проекту за підсумками кожного окремого етапу.

При зосередженні уваги системи бухгалтерського обліку на реєстрації даних щодо окремих етапів стане можливим оцінювати стан ресурсів підприємства на початку виконання етапу, на момент його завершення, а також – рух ресурсів протягом власне виконання етапу.

Особливістю такого підходу є те, що в облікові дані характеризують проміжні підсумки реалізації стратегічних рішень. На їх підставі зацікавлені особи зможуть не лише встановити стан готовності підприємства до успішного завершення процесу, але й реалістичність самого очікуваного результату.

За підсумками виконання окремих етапів можна встановити, на скільки отриманий проміжний результат є таким, що відповідає формалізованому очікуваному даним, що мають бути отримані внаслідок вирішення стратегічного рішення. Облікові дані фіксують проміжні підсумки як окремого етапу, так й їх вплив на всю фінансово-господарську діяльність підприємства. Зокрема, витрачені на придбання необхідних ресурсів кошти могли бути спрямовані на придбання інструментів короткочасного інвестування, що призвело б до отримання певної величини інвестиційного доходу вже на момент завершення конкретного етапу. Натомість, придбані ресурси вже витрачені, але ефект такого витрачання може стати відомим лише по завершенні всього процесу.

З іншого, боку, заходи, що були виконані на конкретному етапі вирішення стратегічного завдання, могли змінити вплив зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство. Так, обладнання, яке було придбане для виробництва нової продукції, могло, з одного боку, потребувати спеціальних дозволів для становлення чи монтажу, з іншого – сприяло б зменшенню фінансових санкцій у зв'язку зі зменшенням негативного впливу на екологічний стан місцевості.

Відповідний вплив має результати, які можуть бути зареєстровані у системі бухгалтерського обліку, належним чином систематизовані та розкриті у звітних формах. Незалежно від характеру звітності (фінансова чи управлінська, фіскальна чи статистична тощо), облікова інформація може дати користувачам можливість визначити, чи враховані отримані на кожному з етапів результати в очікуваних характеристиках, що мають бути досягнуті за підсумками всього процесу реалізації стратегічних завдань діяльності, чи існує імовірність перевитрат ресурсів, чи можна вважати, що процес виконання завдання можна зупинити через те, що очікувані результати були досягнуті раніше, ніж очікувалося тощо.

Таким чином, на основі облікової інформації щодо окремих етапів вирішення стратегічних завдань може бути переглянута необхідність їх подальшої реалізації або визнана доцільність перегляду раніше формалізованих прогнозних показників.

Кожний етап, у власну чергу, складається з окремих заходів (елементів) виконання стратегічних завдань. Прикладами можуть бути окремі господарські операції, виконання яких в межах проекту доручається визначеним відповідальним особам. Зокрема, це стосується нарахування заробітної плати залученим до процесу працівникам, їх навчання, сертифікації обладнання, здійснення заходів контролю якості продукції, придбання нового програмного забезпечення тощо.

Кожна з наведених та інших видів господарських операцій має бути визнана та зареєстрована у системі бухгалтерського обліку. На підставі його даних може бути оцінений обсяг використаних ресурсів на виконання однієї операції, їх вартість та якісні характеристики. Зазначене може стати базою для обчислення та можливого уточнення ресурсомісткості як процесу вирішення стратегічних завдань в цілому, так і окремих його

етапів. Відповідні розрахунки дадуть можливість встановити обґрунтованість прогнозів щодо результатів повного процесу і, в разі потреби, визначити доцільність його завершення чи перегляду.

Облікова інформація також має враховуватися в контексті формування параметрів процесу вирішення стратегічних завдань, його етапів та елементів. Зокрема, формалізація мети вирішення стратегічних завдань може передбачати зміни в показниках, які формуються у системі бухгалтерського обліку та розкриваються у фінансовій звітності. Прикладом можуть слугувати збільшення чистого прибутку, зменшення збитків, досягнення певного рівня ліквідності активів тощо. Відповідні характеристики розкриваються у фінансовій звітності, що, з одного боку, дає підстави для визначення показників динаміки та структури даних, з іншого – забезпечує співставність значень на початку виконання процесу та на момент його завершення.

Предмет стратегічних завдань передбачає формалізацію загальної концепції досягнення мети. Зокрема, мету, що полягає у збільшенні прибутку, підприємство може досягнути шляхом зменшення рівня операційних витрат, виведення на ринки збуту нового продукту, перегляду інвестиційної політики та ін. Виходячи з цього, облікова інформація забезпечує дані про попередній досвід використання окремих інструментів досягнення мети. При цьому, під час планування можливостей досягнення цілей необхідно брати до уваги не лише самі облікові дані, але й способи їх формування, передбачені застосовуваною обліковою політикою. Заходи виконання стратегічних завдань діяльності підприємств включають в себе певний набір господарських операцій, зміст і результати яких відображаються в облікових записках та розкриваються у фінансовій звітності.

Особливостями формалізації критеріїв виконання стратегічних завдань є те, що вони мають, переважно, характер прогнозів і припущень. При цьому, ґрунтуються вони, насамперед, на суб'єктивних судженнях осіб, які беруть участь не тільки в розробці та обґрунтуванні конкретних критичних значень, але й у формалізації мети. Зважаючи на це, обґрунтування критеріїв виконання завдань на підставі облікових показників дозволяє підвищити рівень довіри до них.

Час виконання безпосередньо не передбачають використання облікових даних. Водночас, вони можуть бути корисні у випадку застосування аналітичних процедур визначення періоду, протягом якого існуючі тренди сприятимуть досягненню поставлених цілей.

Висновки. Таким чином, система бухгалтерського обліку відіграє важливу роль в інформаційному забезпеченні процесу вирішення стратегічних завдань підприємства. Це стосується як загального процесу, так і його етапів та елементів. При цьому, облікові дані можуть бути використані для визначення параметрів стратегічних завдань.

Зазначене обумовлює актуальність подальших досліджень за темою статті, предметом яких має стати оптимізація формування облікових даних на підставі належного рівня обґрунтованості застосування відповідних концептуальних основ.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ідентифікація специфічних функцій стратегічного управлінського обліку. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Вип. 1. С. 7—18. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.01.007>.

2. Вакун О., Зарудна Н., Фурса Т. Парадигма стратегічного обліку. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 6(67). С. 67—78. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.067.

3. Єршова Н. Ю. Стратегічний управлінський облік: ключові проблеми практичного використання на підприємствах в інноваційній економіці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 32. С. 81—185. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/441> (12.11.2023).

4. Костякова А. А. Стратегічний управлінський облік: сутність та поняття. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 39-2. С. 99—102. URL: http://www.bses.in.ua/journals/2019/39_2_2019/21.pdf (14.11.2023).

5. Кундря-Висоцька О. П., Рудницький В. С. Стратегічний облік у контексті логічної дихотомії сучасної обліково-аналітичної системи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 2. С. 77—81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_2_20. (14.11.2023).
6. Некрасова Л. А., Некрасова К. І. Стратегічний управлінський облік як інформаційне підґрунтя розробки стратегії підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2016. Вип. 18. С. 150—154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_18_32 (14.11.2023).
7. Скрипник М. Є. Організація стратегічного обліку в умовах інноваційної діяльності. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 542—548. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/93.pdf (13.11.2023).
8. Шерстюк О. Л. Аспекти реалізації інформаційних потреб користувачів фінансової інформації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 8(2). С. 117—123. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/8_2_2016ua/31.pdf (20.11.2023).
9. Ярема Я. Р. Стратегічний облік у системі управління підприємством. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 74. С. 234—239. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.74-35>.
10. Bebbington, J., Unerman, J. (2020). Advancing research into accounting and the UN sustainable development goals. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, vol. 33, no. 7, pp. 1657—1670. DOI: <https://doi.org/10.1108/AAAJ-05-2020-4556>.
11. Benischke, M. H., Martin, G. P, Glaser, L. (2019). CEO equity risk bearing and strategic risk taking: The moderating effect of CEO personality. *Strategic Management Journal*, no. 40, pp. 153—177. DOI: <https://doi.org/10.1002/smj.2974BENISCHKE ET AL.177>.
12. Beretta, V., Demartini, C., Trucco, S. (2019). Does environmental, social and governance performance influence intellectual capital disclosure tone in integrated reporting? *Journal of Intellectual Capital*, vol. 20, no. 1, pp. 100—124. DOI: <https://doi.org/10.1108/JIC-02-2018-0049>.
13. Habib, A., Ranasinghe, D., Perera, A. (2023). Business strategy and strategic deviation in accounting, finance, and corporate governance: A review of the empirical literature. *Accounting & Finance*, no. 00, pp. 1—31. DOI: <https://doi.org/10.1111/a c f i.13131>.
14. Hurenko, T. Risks of accounting and their influence on management decisions. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури і технологій. Серія «Економіка і управління»*. 2021. Вип. 50. С. 96—103. DOI: <https://doi.org/10.32703/2664-2964-2021-50-96-103>.
15. Pigatto, G., Cinquini, L., Tenucci, A., Dumay, J. (2023). Disclosing value creation in integrated reports according to the six capitals: a holistic approach for a holistic instrument. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, vol. 14, no. 7, pp. 90—123. DOI: <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-11-2021-0493>.
16. Sciarelli, M., Cosimato, S., Landi, G. Iandolo, F. (2021). Socially responsible investment strategies for the transition towards sustainable development: the importance of integrating and communicating ESG. *The TQM Journal*, vol. 33, no. 7, pp. 39—56. DOI: <https://doi.org/10.1108/TQM-08-2020-0180>.
17. Simons, R. (1987). Accounting control systems and business strategy: an empirical analysis. *Accounting, Organizations and Society*, vol. 12(4), pp. 357—374. DOI: [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(87\)90024-9](https://doi.org/10.1016/0361-3682(87)90024-9).
18. Yuan, Y., Lu, L. Y., Tian, G., Yu, Y. (2020). Business strategy and corporate social responsibility. *Journal of Business Ethics*, no. 162, pp. 359—377. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-018-3952-9>.
19. Zhang, R. (2021) Business strategy, stock price informativeness, and analyst coverage efficiency. *Review of Financial Economics*, vol. 39(1), pp. 27—50. DOI: <https://doi.org/10.1002/rfe.1101>.
20. Zhuk, V. M., Vasylyshyn, S.I., Utenkova, K. O., Kovalova, O. V., Yarova, V. V., Skolotiy, I. V., Kiryushina, L. Yu. (2021). The accounting improvement of ecological activity and

agroecosystems conservation. *Ukrainian Journal of Ecology*, vol. 11(1), pp. 209—217. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_33.

References

1. Brukhanskyi, R. (2020). Identification of specific functions of strategic management accounting. *The Institute of Accounting, Control and Analysis in the Globalization Circumstances*, vol. 1, pp. 7—18. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.01.007> (In Ukrainian).
2. Vakun, O., Zarudna, N. Fursa, T. (2020). Strategic accounting paradigm. *Galician economic journal*, vol. 67, no. 67, pp. 67—78. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.067 (In Ukrainian).
3. Iershova, N. (2018) Strategic management accounting: key problems of practical use at enterprises in innovative economy. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Economic Sciences»*, no. 32, pp. 181—185. Available at: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/441> (12.11.2023) (In Ukrainian).
4. Kostyakova, A. (2019). Strategic management accounting: essence and concept. *Black Sea economic studies*, vol. 39, p. 2., pp. 77—81. Available at: http://www.bses.in.ua/journals/2019/39_2_2019/21.pdf (14.11.2023) (In Ukrainian)..
5. Kundrya-Vysotskaya, O., Rudnytsky, V. (2015). Strategic account in the context of a logical dichotomy of modern analytical accounting system. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, vol. 2, pp. 77—81. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_2_20. (14.11.2023) (In Ukrainian).
6. Niekrasova, L. A., Niekrasova, K. I. (2016). Strategic management accounting information as a basis of development strategy of the enterprise. *International Humanitarian University Herald. Economics and Management*, vol. 18, pp. 150—154. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_18_32 (14.11.2023) (In Ukrainian)..
7. Skrypnyk, M. E. (2016). Organization of strategic accounting in the innovative activity. *Economy and Society*, no. 3, pp. 542—548. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/93.pdf (13.11.2023) (In Ukrainian).
8. Sherstiuk, O. L. (2016). Aspects of implementation of information needs of users of financial information. *Uzhorod National University Herald. International Economic Relations And World Economy*, vol. 8(2), pp. 117—123. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/8_2_2016ua/31.pdf (20.11.2023) (In Ukrainian).
9. Yarema, Y. (2022). Strategic accounting in the enterprise management system. *Black Sea economic studies*, vol. 74, pp. 234—239. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.74-35> (In Ukrainian).
10. Bebbington, J., Unerman, J. (2020). Advancing research into accounting and the UN sustainable development goals. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, vol. 33, no. 7, pp. 1657—1670. DOI: <https://doi.org/10.1108/AAAJ-05-2020-4556>.
11. Benischke, M. H., Martin, G. P, Glaser, L. (2019). CEO equity risk bearing and strategic risk taking: The moderating effect of CEO personality. *Strategic Management Journal*, no. 40, pp. 153—177. DOI: <https://doi.org/10.1002/smj.2974BENISCHKE ET AL.177>.
12. Beretta, V., Demartini, C., Trucco, S. (2019). Does environmental, social and governance performance influence intellectual capital disclosure tone in integrated reporting? *Journal of Intellectual Capital*, vol. 20, no. 1, pp. 100—124. DOI: <https://doi.org/10.1108/JIC-02-2018-0049>.
13. Habib, A., Ranasinghe, D., Perera, A. (2023). Business strategy and strategic deviation in accounting, finance, and corporate governance: A review of the empirical literature. *Accounting & Finance*, no. 00, pp. 1—31. DOI: <https://doi.org/10.1111/a c f i.13131>.
14. Hurenko, T. Risks of accounting and their influence on management decisions. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури і технологій. Серія «Економіка і управління»*. 2021. Вип. 50. С. 96—103. DOI: <https://doi.org/10.32703/2664-2964-2021-50-96-103>.
15. Pigatto, G., Cinquini, L., Tenucci, A., Dumay, J. (2023). Disclosing value creation in integrated reports according to the six capitals: a holistic approach for a holistic instrument. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, vol. 14, no. 7, pp. 90—123. DOI: <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-11-2021-0493>.
16. Sciarelli, M., Cosimato, S., Landi, G. Iandolo, F. (2021). Socially responsible investment strategies for the transition towards sustainable development: the importance of integrating and communicating ESG. *The TQM Journal*, vol. 33, no. 7, pp. 39—56. DOI: <https://doi.org/10.1108/TQM-08-2020-0180>.

17. Simons, R. (1987). Accounting control systems and business strategy: an empirical analysis. *Accounting, Organizations and Society*, vol. 12(4), pp. 357—374. DOI: [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(87\)90024-9](https://doi.org/10.1016/0361-3682(87)90024-9).

18. Yuan, Y., Lu, L. Y., Tian, G., Yu, Y. (2020). Business strategy and corporate social responsibility. *Journal of Business Ethics*, no. 162, pp. 359—377. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-018-3952-9>.

19. Zhang, R. (2021) Business strategy, stock price informativeness, and analyst coverage efficiency. *Review of Financial Economics*, vol. 39(1), pp. 27—50. DOI: <https://doi.org/10.1002/rfe.1101>.

20. Zhuk, V. M., Vasylyshyn, S.I., Utenkova, K. O., Kovalova, O. V., Yarova, V. V., Skolotiy, I. V., Kiryushina, L. Yu. (2021). The accounting improvement of ecological activity and agroecosystems conservation. *Ukrainian Journal of Ecology*, vol. 11(1), pp. 209—217. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_33.

Sherstiuk O.L.

*doctor of economics, associate professor
leading researcher of accounting and taxation department
National scientific center “Institute of agrarian economics”
osherstiuk@gmail.com*

Zhuk N.L.

*PhD in Economics, Senior Reserfch Fellow
Leading researcher of the Accounting and Taxation Department
National Research Center “Institute of Agrarian Economics”
zhuklai11@gmail.com*

THE ROLE OF ACCOUNTING IN SOLUTION OF STRATEGIC TASKS OF ENTERPRISES

Abstract. *The purpose of the article is to determine the main aspects of the information generated in the accounting system using to solve the strategic tasks of enterprises. Algorithms for accounting, financial control, business analysis, economic expertise, etc., play a significant role among the large number of tools for creating the specified data and ways of providing them to interested parties. According to results of the research presented in the publication, methodical approaches to the application of accounting data for information support of the solving strategic tasks of the enterprise process have been developed. It was established that accounting information is used in determining the parameters of strategic tasks (such as: goal, subject, criteria, measures, time) for the relevant processes as a whole, and for their stages and elements.*

Stakeholders should receive information that should confirm the fact of the existence of a non-zero difference between the performance parameters that existed before the start of the tasks and the parameters that are expected to take place after its completion. The subject of strategic tasks involves the formalization of the general concept of goal achievement. Measures for the implementation of strategic tasks of enterprises include a certain set of economic operations, the content and results of which are reflected in the accounts and disclosed in the financial statements. The substantiation of task performance criteria on the basis of accounting indicators allows to increase the level of trust in them.

The obtained results of the study will contribute to the optimization of accounting measures in the context of information provision and evaluation of the implementation of strategic tasks.

Keywords: *accounting, strategic tasks of activity, the process of strategic tasks solving, information support, parameters for strategic tasks solving, financial reporting, beneficiarie*